

Danske tegnefilmskunstn

af Karen Hammer

Der er grøde i den danske tegnefilmverden, hvis talentmasse har fundet en mæcen i børnefilmskonsulenten Hans Hansen. Artiklen ridser den danske tegnefilms senere historie op og giver en nærmere præsentation af de væsentligste personer og selskaber i tegnefilmsmiljøet

Animationsfilm har fået det nemmere i de senere år, og de danske tegnefilmsstudier vrirler med nye talenter. Filmskolen har fået en animationslinje ledet af Gunnar Wille, og de første seks elever bliver færdige til sommer. En af eleverne er Jonas Wagner, der har modtaget 30.000 kr. i støtte fra børnefilmskonsulent Hans Hansen til en manusbearbejdning af Wagners egen tegneserie *Frøken og Flyver*. Marlene Vilstrup, en anden af eleverne, har modtaget støtte fra SFC til animationsprojektet *Børn er dejlige*, i samarbejde med Gunnar Wille.

Jazz

FC har også bevilliget Jannik Hastrup 900.000 kr. til produktionen af *The History of Jazz*, en serie korte jazzfilm hvor forskellige berømte jazzmusikere får hver sin lille animerede film til et kendt stykke musik. *Birdland* med Count Basies musik er

allerede på gaden, og nr. to i serien, *Over the Rainbow* med Art Tatum's band, er på trapperne. Der er en charmerende idé, som Hastrup tidligere har gennemprøvet med *Der er bare os høns* (1992), hvor Vernon Dukes sang *Ain't nobody but us chickens* serveret med stor fantasi til jazz af Louis Jordan and his Tympany Five.

Jannik Hastrups læremester Bent Barfod gjorde noget tilsvarende i 1962, hvor Matty Peters og Billy More leverede sang og musik til *When the Saints go marching...*, mens billedet bestod af tomme habitter der spadserede rundt i sort og hvidt. *The Saints* var oprindeligt en reklamefilm for herretøj - en frydefuld oplevelse, der da også blev belønnet med en kvalitetspræmie fra staten.

Millioner til tegnefilm

Jannik Hastrup har mange jern i ilden. Dansk Tegnefilm Kompagni har så mange medarbejdere, at han kan

lave flere projekter ad gangen; fx er fire af hans tegnere fast tilknyttet jazzfilmene, mens andre tegner på hans næste spillefilm *Det hemmelige våben*, efter Bent Hallers bog om Fredsaberne. Til denne film har Hastrup og Per Holst Film modtaget 8 1/2 mio. kr. i produktionsstøtte fra Hans Hansen, og produktionen er i fuld gang. For et par måneder siden var der premiere i Palads biografen på Hastrups *Havets sang*, efter Bent Hallers bog om pigen Silke; her har Hans Hansen hjulpet til med 300.000 kr. Jo, Hans Hansen har et stort hjerte for tegnefilm, og da han har siddet i hele fem år som børnefilmskonsulent, har han virkelig været i stand til både at få sat noget i gang og at se det færdiggjort. Et af de største problemer med de tidligere, toårige konsulentstillinger var netop, at mange projekter ikke kom videre efter manuskript- eller storyboardstøtte, da en ny konsulent kom til med andre ideer og havde andre favoritter.

Hans Hansen har også for nylig givet 81.400 kr. i produktionsstøtte til A-Films nye spillefilmsprojekt kaldet *Swip, Stjerne og Plum*, om en fisk, en søstjerne og en vandmand der forvilder sig væk fra havet og

ere – og deres baggrund

Side 50 (tv): Mellem to stole af Liller Møller; th: skitse til figuren Quark fra Valhalla. Denne side (tv): Verdenshistorien 2. del. 'En plads i himlen'; th: Birdland – April in Paris af Jannik Hastrup.

ind i byens kloakker. Desuden har Hans Hansen bevilliget 193.500 kr. til forproduktionen af *Troldguld*, der ejes af komponisten Bent Hesselmann og International Filmteknik.

Danske tegnefilm skabte historie

Den danske tegnefilm havde sin barndom for mere end 75 år siden, med Sven Braschø *Meningen er god nok* og Robert Storm Petersens *Peter og Ping i Magasin* (1917). Sven Brasch fortsatte som international plakatkunstner og lavede aldrig flere film, mens Storm P. blev ved til 1930.

Vi var ikke blandt de tidligste, men alligevel skabte vi historie med *Fyrtojet* fra 1946, der var Europas første lange tegnefilm (i USA var Disney ude med *Snehvide og de syv dværge* i 1937). *Fyrtojet* gav arbejde til en masse tegnere under krigen, men da der først meget sent kom en instruktør på filmen, blev den et noget rodet eksperiment - episoderne hang ikke sammen og de forskellige tegneres stil passede ikke sammen. Da der efter *Fyrtojet* hverken var penge eller interesse for nye tegnefilm, måtte de tegnere og animatorer klare sig igennem med reklamefilm eller rejse til udlandet.

Bent Barfod, en af dansk tegnefilms største kunstnere, samlede i 50'erne adskillige af de kendte tegnere, som fx Erik Christensen og Børge Hamberg, i sit studie i Hellerup, hvor man lavede reklamefilm til hele verden. Succesen tiltrak snart andre gode tegnere som Walther Lehmann, Harry Rasmussen og Kjeld Simonsen (SIMON) samt den geniale trickfotograf Ronny Schoemmel. Hos Bent Barfod Film sprudlede fantasien og den kunstneriske kreativitet - alt var muligt, opgaverne strømmede ind og priserne med. Barfods gennembrud som kunstnerisk kortfilmsinstruktør kom med *Noget om Norden* fra 1956 og året efter med den poetiske og fortryllende *Forårsfrederik* over Sigfred Pedersens digt. Desuden lavede Barfod i 1969 den geniale og uhyggelige *Vanddråben* efter H. C. Andersen.

Hos Bent Barfod Film havde man elever, der fik en fin behandling af kunstnere som Børge Hamberg og SIMON. Omkring 1960 hed eleverne Jannik Hastrup og Flemming Quist Møller; sammen tegnede de små eksperimenter i den erotiske genre. I 1962 gravede Hastrup den ufuldendte kortfilm *ABC-staveleg i Afrika* frem af Barfods gemmer og i

fællesskab fik de den færdig. Den blev vist ved Biennalen i Venedig i 1964 og Bent Barfod Film modtog her en sølvmedalje samt en begejstret henvendelse fra informationsministeriet i Frankrig, som bestilte en del kopier på fransk til de tidligere fransk-afrikanske kolonier. Dengang var der endnu færre penge til tegnefilm end idag, så da Jannik Hastrup med succes gik igang for sig selv, og dermed trak nogle animatorer fra Bent Barfod Film med sig, blev økonomien anstrengt for Barfod. Men nådesstødet skulle komme fra en helt uventet side. Bent Barfod ønskede at lave en spillefilm om de gamle nordiske guder. Projektet startede internationalt i 1972, og Barfods del *Thors hammer* blev lavet i en italiensk version. Imidlertid valtede Europas politik, økonomi og bureaukrati det hele, og han lagde det fra sig for en tid. I 1980 bevilligede konsulenten Sven Methling en halv mio. kr. til et pilotprojekt over Thors rejse til Udgår, der senere skulle bane vejen for en 90 minutters spillefilm. Men da *Thors rejse til Udgår* (13 min.) blev præsenteret for Filminstituttet var Sven Methling gået af og interessen for de nordiske guder var væk.

Samme år var Disney-animatoren Jeff Varab på besøg i København, og i efteråret 1981 startede han sammen med Jacob Stegelman et tegnefilmskursus på Krebs skole. Dette ansporede dem til at begynde på en animeret spillefilm over tegneren Peter Madsens Valhalla-albums, med eleverne fra kurset som animatorer, og i 1983 bevilligede Filminstituttet 8 1/2 mio. kr. til projektet. Nu var ingen længere interesseret i Bent Barfods film, og resultatet blev at Barfod trak sig ud af tegnefilmproduktion.

Hastrup, Quist Møller og Tegnedrengene

Efter at have forladt Bent Barfod i 1965 oprettede Jannik Hastrup Fiasco Film sammen med Flemming Quist Møller; kortfilmrådet tildelte dem filmstøtte, og selv om de fik seerne på nakken med tv-serien *Hvordan man opdrager sine børn*, gik det strygende. Hastrup begyndte sammen med sin kone Hanne på *Circline*-filmene. SFC aftog de første 11, men *Flugten fra Amerika*, der var den sidste, ville SFC ikke købe, da den var for respektløs overfor Nixon. I 1970 færdiggjordes *Bennys badekar*, på hele 45 min. – den krævede mange tegnere og animatorer, og Per Tønnes Nielsen og Anders Sørensen, et par af disse unge entusiaster, er siden hen blevet bedre kendt som Tegnedrengene.

Hastrups studie kastede sig nu ud i en lang række politiske tegnefilm, heriblandt ni film bygget over *Historiebogen*, samt det fatale eksperiment *Prins Piwi*, som er en af dansk films største økonomiske fiaskoer (men animationsafsnittet på ca. 20 min. er dog så spændende, at man burde udsende det separat, fx via SFC). Hastrup og Tegnedrengene stod også for filmatiseringen af Sven Wernstrøms bøger om *Trællene*, og Liller Møller, en ny tegner/animator, kom til i 1978.

I 1983 blev der i København arbejdet på hele to helanimerede spillefilm på én gang – en yderst usædvanlig situation, som gav arbejde til alle. Faktisk var der ikke tegnere nok til Asgård Films *Valhalla*, så Jeff Varab måtte kassere store mængder af sine håbeifulde assistenters tegninger. Jannik Hastrups studie lavede miljøhvalfilmen *Samson og Sally* assisteret af næsten alle de største animatorer herhjemme – også SIMON arbejdede nu hos Hastrup, sammen med

eleverne Malene Vilstrup, Mai Brit Hastrup, Ditte Brink og Maria Mac Dalland – en ny generation på vej.

Tegnedrengene indledte et samarbejde med Svend Johansen Filmforsyningen; de lavede *Snuden* og *Det usynlige pattebarn* sammen med Quist Møller og gav en hånd med på *Samson og Sally* samtidig med arbejdet på *Eventyret om den vidunderlige kartoffel*. Et par år senere knyttes Liller Møller til Filmforsyningen, og hun lavede en række sexoplysende tegnefilm af høj kvalitet: *Sex – en brugsanvisning for unge* (1987), *Ska' jeg på nu? Om AIDS* (1989) og *Får man altså børn* (1989). I 1993 fik Liller Møller 480.000 kr. af SFC til småbørnsfilmen *Mortens Badebold*, en realfilm med pixilation af badebolden, hvormed den virker levende (premieren er lige om hjørnet), og hun fik for nylig 30.000 kr. fra Hans Hansen som manusstøtte til animationsfilmen *Den syvende Himmel*. Desuden er Møller netop blevet færdig med den filosofiske *Mellem to stole* (også støttet af SFC), som fortæller om to halvfulde mænd der ikke kan finde ud af livets mening. På bordet foran hvor mændene sidder lever et billepar et rigt kærlighedsliv og udklækker i hundredvis af børn, uden at de to fyre opdager noget som helst – en vittig og tankevækkende film.

Swan og A-Film

Da Asgård Film krakkede i 1985 blev *Valhalla* overtaget af Swan Production, og Jeff Varab overlod instruktionen af den til Peter Madsen og Henning Kure. De fire animatorer Stefan Fjeldmark, Hans Perk, Karsten Kiilerich og Henning Nielsen lavede de to korte Quark-film *Landevejsrøveren* og *Baby Quark*, før de tre førstnævnte samt Jørgen Lerdam forlod Swan for i august 1988 at oprette A-Film. Henning Nielsen og Kiilerichs assistenter Michael Helmuth Hansen og Søren Thomas færdiggjorde de næste fem Quark-film; de sidste tre ufærdige ligger endnu i konkursboet efter Swan. De fire folk bag A-Film var alle med på *Valhalla*; Perk arbejdede oprindeligt med Børge Ring i Holland; Fjeldmark udgav allerede som teenager tegneseriealbumet *Snedronningen*, og efter deltagelse i Varabs tegnefilmskursus i 1981 var Fjeldmark blandt de første som blev ansat på Asgård Films tegnestue i Nansensgade; Kiilerich og Lerdam var også på Varabs første tegnehold.

Henning Kures *Troldehistorien* begyndte som et Swan-projekt, men blev siden overtaget af A-Film. Den er blevet bearbejdet af Disneytegnernes Frank Thomas og Ollie Johnston, og Kure og Fjeldmark skriver i øjeblikket videre på historien, der har fået EU-støtte. A-Film, som tænker i internationale baner, har lavet *The Troll in Central Park* og *Thumbelina* for Don Bluth og arbejdet for Bill Cryor på *Fern Gully – the Last Rainforest*, ligesom man planlægger tv-serier til europæiske kanaler og håber på at deltage i den næste *Asterix*-film.

I efteråret 1993 præsenterede A-Film *Jungledyret*, selskabets første spillefilm, efter Flemming Quist Møllers bog om jungledyret Hugo – kendt og elsket af alle danske børn. Quist Møller skrev selv manuskriptet og instruerede lydsiden, mens Fjeldmark stod for billedsiden; et vellykket samarbejde, filmen hænger godt sammen og kan forstås af selv mindre børn. Som nævnt er A-Film i gang med spillefilmen *Svip, Stjerne og Plum*, efter idé af Fjeldmark og manuskript af Kiilerich, og Lerdam er i øjeblikket tilknyttet Hastrups næste film *Der hemmelige våben*.

Verdenshistorien kort fortalt

Tegnedrengene er kommet lykkeligt over *Verdenshistorien 1+2*, et menukort over historiens forløb: 5-10 milliarder år presset sammen til 52 min. Vi oplever The Big Bang, ser Early Man true en sabeltiger med sin kølle; de kristne går helt modigt og roligt ind til løverne i romertiden, for de ved jo, at dette er vejen til himlen, mens muslimerne med begejstring lader sig dræbe i kamp mod de kristne, for således kommer de i himlen; paven sidder forædt og grådig på sin trone og holder på folkets moral, mens Muhammed og kaliffen i Bagdad gladeligt boltrer sig i bløde kvindearme.

Der er som altid fornøjeligt at se Tegnedrengenes værker, selvom det stadig kan chokere når deres personer bukker under for skørbug (*Eventyret om den vidunderlige kartoffel*), malaria (*Verdenshistorien I*) og byldepest (*Verdenshistorien II*): disse uhyggelige ansigter, som langsomt falder sammen, startede tegnerne med at bruge i *Gør noget smart*, nogle små spots lavet for Randers kommune i 1984 som voldsomme og ironisk provokerende advarsler til ungdommen mod sprut, piller og narkotika.